

פרשת ויגש

גיליון 125 התשע"ה

שבת שלום
ומבורך
ובשורות טובות!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי מעם ה' עושה שנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת הנותנידים "אור התורה" ליומני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, רבי "פורת יוסף" הגאון רבי נושה צדקה שליט"א הגאון רבי TIT כהן שליט"א רבי "חברון"

היאך יוסף נתן לבנימין שלוש מאות כסף ולא חשש שיגרם ביניהם קנאה?

[עיקרי התירוצים ממה שנתבאר בהרחבה
בספר "כרם יוסף" עמ"ס מגילה דף טז:]

תירוץ א'

כיון שבנימין היה אחיו מן האם לא היו קנאה
אם אינו משנה בדבר הגלוי לעין הכל

תירוץ ב'

יוסף נתן לבנימין ממוון זה בסתר

יישוב ג'

לשאר האחים כבר נתן כסף באמתחתם

יישוב ד'

נתן לבנימין עבור דמי בושתו וכדין המבייש
ת"ח ודמי עבד שרצה ליקחו לעבד

יישוב ה'

נתנו לבנימין על העברת כסותו ובזיונותיו
שקראוהו גנב בן גנבה

יישוב ו'

יוסף מחל לשאר האחים על שלוש מאות
כסף שנתחייבו לו כדין מוכר עבדו לעכו"ם

יישוב ז'

נתן לבנימין שלוש מאות כסף מתנת חתונה

יישוב ח'

עיקר הקפידא בבגדים שמורים
על כבוד האדם

"ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי" (מ"ה, ד')

ראה אותם נסוגים לאחוריהם, אמר עכשיו אחי נכלמים,
קרא להם בלשון רכה ותחנונים, והראה להם שהוא
מהול, [רש"י בשם המדרש].

"אשר יאמר לכם תעשו" שהיה יוסף אומר להם
שימולו, [רש"י, מ"א ג"ה].

היאך יוסף הביא ראיה לאחיו ממילתו שהוא אחיהם והלא גם המצרים מלו?

ע"י יישוב א' ע"י

ביקש להביא ראיה שהוא אחיהם על ידי שהראה להם שבקי בהלכות מילה

לולא דמסתפינא הייתי מפרש שאין הכוונה שיוסף הראה לאחיו שהוא מהול
כפשוטו, דודאי אין מזה ראיה שהוא אחיהם כי שמא מל עצמו כמו שאר המצרים
או מי שקיבל על עצמו להתגיר, ועוד דיש להקשות היאך הראה מילתו לאחיו
והלא רבי הקדוש ועוד חכמים לא הביטו מימיהם במילה, וראה מה שנאריך בזה
להלן (ביישוב ג'), אלא כוונת רש"י שהראה להם שהוא מהול על ידי שהראה להם
שהוא בקי בהלכות מילה.

ובזה יובן גם הטעם שאמר יוסף "הוציאו כל איש מעלי", לפי שהיו נמצאים באותו
מעמד גם שריו ויועציו ומשרתיו שהם מצריים, ואסור ללמד לגוי תורה, וכדי שלא
לגרום שנאה בקרב הגויים ביקש שגם בניו יצאו, ומכיון שראו אחיו שיוסף בקי
בהלכות מילה הבינו שהוא יוסף אחיהם שקיבל מיעקב כל תורתו שלמד בבית
שם ועבר, וממילא לא נצרכו עוד לראיה גדולה מזו שהוא יוסף אחיהם.

ובזה גם יובן גם מה שאמר להם יוסף בקנה אחד "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם
אותי מצרימה", ולכאן קשה למה צריך עתה להזכיר להם עניין זה שמכרוהו, הלא
כל כוונתו היתה לרצותם ולקרבתם, כמו שרואים בהמשך הכתוב שאמר להם
"ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי וגו'",

ברם לאור האמור יש לומר שדברים אלו שאמר היו חלק ממה שרצה להביא להם
ראיה שהוא יוסף, וכוונתו היתה אני יוסף אחיכם שמכרתם אותי מפני קנאה
שנתקנאתם בי על שמסר לי אבי כל תורתו שקיבל בבית שם ועבר, והרי אני הוא
העומד לפניכם בקי בכל תורת יעקב, וממילא תדעו כי אני הוא יוסף אחיכם.

הש"ך בפירושו לתורה (ד"ה ויאמר יוסף) מיישב שיוסף נולד מהול, ומילת מהול שונה ממילת בשר ודם, וכדאיתא במדרש רבה (וישב פרק פ"ד אות ו') עה"פ "אלה תולדות יעקב יוסף" שצריך היה לומר אלה תולדות יעקב ראובן, אלא בא הכתוב להורות שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, מה יעקב נולד מהול אף יוסף נולד מהול, וכן איתא במדרש שוחר טוב (מזמור ט' ועי' מדרש תנחומא נח סי' ה') שמונה את יוסף בן י"ג אנשים שנולדו מהולים.

יישוב ג' - הראה להם שעומד בקדושתו ולא פגם במילתו

הכלי יקר ועוד הרבה מפרשים מתרצים שכוונת יוסף הצדיק בהראותו להם את מילתו, להראות צדקתו שהיה בין שטופי זימה ולא נכשל בעריות כי הבעל ארמית משכה ערלתו (עירובין יט.), וכן ביאר הגאון ההפלאה בספרו פנים יפות שהראה להם שהוא מהול והיינו שלא פגם בכרית שהיא מידתו של יוסף כידוע.

ועל פי זה יש ליישב קושיא אחריתי, גדולה ועצומה שבעתיים, דהנה כבר ידעת שהפליגו חז"ל בכמה מקומות בשבח מי שאינו מסתכל במילתו, כדאמר ר' יוסי במסכת שבת (ק"ח:): מימי לא נסתכלתי במילה שלי, ועוד אמרו שם על רבינו הקדוש שמעולם לא נסתכל במילתו ולא הכניס ידו תחת אבנטו, ובירושלמי (מגילה פ"א הלכה י"א) איתא שאנטונינוס מל את עצמו וביקש מרבי שיראה אם מל כדראוי, והשיבו רבי הלא אפילו בשלי לא הסתכלתי מימי אסתכל עתה בשלך?! והרמב"ם (איסורי ביאה פכ"ג הכ"ד) כתב, חסידים הראשונים וגדולי החכמים התפאר אחד מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו, והובא גם בשו"ע (אבה"ע סימן כ"ג ס"ז), ובגמרא סנהדרין (צב.) אמר רבי אלעזר כל המסתכל בערוה קשתו ננערת, ויש שכתבו דהכוונה במילתו (שדי חמד מע' ה' אות ג', הערות לס' חרדים פה"מ ס"ה מצוות הלויית בעין). ומצינו גבי דוד המלך (מנחות מג:): שבשעה שעמד ערום במרחץ והסתכל במילתו נחה דעתו שאינו ערום מן המצוות, וכתבו הרבה מהמפרשים שלא דווקא שהסתכל ממש, אלא שנזכר במילתו. ומצינו עוד שמקשים העולם למה לא מל אברהם אבינו עד שנצטווה, ואולם לאור האמור יש לומר שלא מל לפי שלא רצה להביט במילתו, ועיין בזה בחיבורי "שלהבת יוסף" (פרשת תזריע). [וביפה ללב (אות כ') הביא מספר חרדים שהמסתכל במילתו לא יוליד].

ואם כן אחר כל הדברים האלה צ"ע היאך יתכן שיוסף מראה מילתו לאחיו, והלא יוסף שהוא מידת יסוד פשיטא שהיה מקודש בכל המעלות הללו?

ואולם לפי מה שנתבאר שיוסף הגיע לדרגה גדולה ונשגבת שהיה ניכר בו שלא פגם, ובפרט לפי שעמד בנסיון אשת פוטיפר, שמא יש לומר שלא היה שייך אצלו איסור הסתכלות

דהיה כל גופו חתיכה דקדושה, וכן כתב ליישב בספר אורה ושמחה שיוסף הצדיק תיקן כל הדבר עד תכליתו והיה קדוש לגמרי בלי שום עניין אחר לגמרי, עד שכבר היה מילתו כמו היד והראש להנחת תפילין, וכמו שהיה באדם הראשון קודם החטא, כי הוא קודש ומעורר הקדושה.

ועל פי זה יש ליישב גם מה שמצינו בהמשך הכתובים (מ"ז, כ"ט) שיעקב מצווה את יוסף שלא יקברהו במצריים "שים נא ירך תחת ירכי", וכתב בתרגום רבי יהונתן בן עוזיאל, שוי כדון אידך בגזירת מהולתי, דלרוב קדושתם היה המילה חפצא דקדושה, ולא היה שייך אצלם מחשבה אחרת כלל מלבד מחשבת קדושת מצות המילה, ואפשר להוסיף שאדרבה לפי שמצא יעקב וראה את יוסף שעמד בקדושה ואף עלה ונתקדש ועמד בנסיון אשת פוטיפר הבין שיוסף בדרגה נשגבת זו ויכול וראוי להשביעו במצות המילה כדין שבועה דאורייתא שאוחז חפץ של מצוה, כמו שכתב רש"י גבי שבועת אברהם לאליעזר שמפני זה השביעו במילה (כ"ד ב'), ועיין עוד כמה שכתבתי בחיבורי "מעדני יוסף" ברית מילה (עמוד קצ"ד) ליישב עניין זה באופנים אחרים.

יישוב ד'

רבותינו בעלי התוספות (תוספות השלם עה"ת) מיישבים שרק העניים מלו ולא העשירים, וממילא אמרו השבטים ודאי לא מל יוסף מחמת הרעב כי עשיר היה, וכעין זה מצינו עוד במפרשים שתירצו שעל השרים והכומרים לא גזר.

יישוב ה'

עוד מתרצים בעלי התוספות (שם) שהמצריים רק מלו ולא פרעו, אך ליוסף היה גם פריעה.

יישוב ו'

עוד מתרצים בעלי התוספות שבודאי השבטים לא היו יודעים שיוסף ציווה לכל המצרים למול, שאל"כ ודאי היו מבינים כבר מזה שיוסף הוא.

יישוב ז'

עוד מתרצים בעלי התוספות שלא היה מקום לחוש במילתו של יוסף שמא ישמעאל הוא, שהרי הם נימולין לי"ד שנה, אבל היהודים נמולים לשמונה ימים ויש היכר גדול בין חיתוך המילה שנעשה לי"ג שנים ובין חיתוך המילה שנעשה לשמונה ימים.

יישוב ח'

הט"ז בחיבורו דברי דוד דחק ליישב שיוסף לא ביקש בפועל מכל המצרים שימולו עצמם, אלא רק הראה להם כוחו עליהם שחייבים לשמוע לו בכל גזרותיו, ולמעשה לא מלו כל המצרים.